

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וירא תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רנ"ד

אמר ה' המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וגו', ויגש אברהם ויאמר וגו', הגשה לתפלה. והרי כחום היום ביארו חז"ל (ברכות כו.) שהוא בשש שעות, אם כן תפלת אברהם היתה כבר שעות הרבה אחר חצות היום, ואין זה תפלת שחרית. וגם אי נימא כדעת הבעלי תוספות כאן שפירשו, כחום היום, שעת אכילה, והיא שעה רביעית שהתחיל היום לחום, ואז מאכל כל אדם (שבת י.) ע"כ. הרי דעת רבי יהודה (שם כו.) דתפלת השחר היא רק עד ד' שעות. וגם אי נימא כרבנן דהיא עד חצות, הרי בשחיטת הבקר ובישולו ואכילתו עברה חצות היום. [שוב מצאתי קושיא זו ביערות דבש דרוש יח].

עוד יש להבין, הלא מבואר בספר המצות להרמב"ם (עשה ה) דחייב אדם מן התורה להתפלל בכל יום, אלא שמנין שלש תפלות הם דרבנן ע"ש. ובהשגות הרמב"ן השיג

וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה', וישקף על פני סדום וגו', וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן (יש-כו). בגמרא (ברכות כו.) תפלות אבות תקנום, אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה', ואין עמידה אלא תפלה שנאמר (תהלים קו-ל) ויעמוד פינחס ויפלל ע"כ. ולכאורה יש להבין, דהלא המקום אשר עמד שם את פני ה', הרי היתה תפלתו ביום הקדום שהתפלל על אנשי סדום, ואם כן למה לא הביא כתוב הקדום שנאמר שם גופא, ואברהם עודנו עומד לפני ה' (יה-כב), ואין עמידה אלא תפלה.

עוד יש להבין, הלא תפלה זו לא היתה בשחרית, שהרי אברהם יושב פתח האהל 'כחום היום' (יה-א), וראה שלשה אנשים נצבים עליו, ואז אל הבקר רץ אברהם להכינם לסעודה, ושוב אברהם הולך עמם לשלחם, ואז

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבה והודי' להשי"ת, הננו מוגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה הכפולה השרויה במעון קדשו למזל טוב

בהכנס לעול התורה והמצות נכדו היקר הב' שלמה זלמן נ"ו בן הרה"ג רבי יהושע שליט"א – ראה"כ דקהלתינו הק' בב"פ.

ולהולדת הנינה לנכדו הרב רבי שלמה זלמן כ"ץ שליט"א בן הרה"ג רבי יואל משה מרדכי שליט"א - ר"מ בישיבתינו הק'.

יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

והמתפלל תפלת שחרית מתעצם בתפלתו של אברהם, להוושע כמו שהיתה שורשו של תפלה זו על ידי אברהם. ודבר זה הוא קל וחומר מהקובע מקום לתפלתו, שכאשר עושה כמו שעשה אברהם בסידור מקום תפלתו, אלקי אברהם בעזרו, מכל שכן כאשר מתפלל עצם התפלה שתיקן אז אברהם, בודאי שהוא נענה כמו שנענה אברהם.

*

והנה לא מצינו שיתפלל אברהם על לוט שינצל מהפיכת סדום, או ישלח אברהם שליח להוציאו משם, והרי במלחמת חמשת המלכים כאשר שמע כי נשבה אחיו, וירק את חניכיו וירדוף עד דן, ויחלק עליהם לילה וגו' (יד-יד), וברש"י שנחלק הלילה, ובחציו הראשון נעשה לו נס וכו' ע"ש. הרי שמסר נפשו להסתכן עבור הצלתו, ולמה לא מצינו בסדום שיעשה פעולה לטובתו, על כל פנים להתפלל עבורו. נויש ללמוד מזה מדת הכרת הטוב של אברהם, דמבואר ברמב"ן (יט-כט) שעבור שלוט נתחסד עמו לשוט בארץ כאשר ילך, שנאמר בצאתו מחרן וילך אתו לוט (יב-ד), כי לצוות שלו הלך, על כן שם נפשו בכפו לרדוף המלכים עבורו ע"כ. הרי כי יש לשלם הכרת טוב לחבירו גם כשעולה הדבר במסירת נפש].

ונראה דהנה באור החיים הק' ביאר אומרו, וה' אמר 'המכסה' אני מאברהם אשר אני עושה (יח-יז), להיות כי ראה אברהם מלאך השלישי כי בא על דבר לעולם, ולא נודע לו הדבר כמו שידע בפעולות שני המלאכים, האחד בא לרפאות ואחד לבשר שרה, וראה כי שמו פניהם דרך סדום, ואברהם הולך עמם לשלחם, הרי זה רואה שיש להם עשות דבר, ומכוסה ממנו המעשה, לזה אמר ה' המכסה אני מאברהם ע"כ.

ובאמת היה לאברהם עוד דבר תמוה במלאכים הללו, דמבואר ברש"י (יח-ב) והנה שלשה אנשים, אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את

עליו דתפלה הוי רק דרבנן, אבל בעת צרה חיוב תפלה היא דאורייתא ע"ש. ואם כן תפלתו של אברהם על סדום היתה מצות עשה מן התורה, שקיים אברהם כל התורה עד שלא ניתנה (יומא כח:), ואיך נלמד מכאן חיוב תפלת שחרית שתיקן אברהם.

ועל כרחק צריכין לומר דמאותה תפלה באמת אין ראייה, אלא ההוכחה היא ממחרת התפלה ההוא, שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה', שהשכמה זו היתה לתפלת שחרית שתיקן אז. ואם כי לא נאמר כאן בכתוב שום תפלה שהתפלל אז אברהם, אלא וישקף על פני סדום ועמורה וגו', צריכין לומר שהשכמה זו היתה לתפלה. והוא מהא דאיתא בגמרא (שם ה:) כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם [שקבע מקום לתפלתו] בעזרו [כדרך שהיה עוזר לאברהם]. וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו. ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום, דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל ע"כ. הרי דהשכמה זו היתה לתפלה, וקבע מקום לתפלתו באותו מקום שעמד אתמול להתפלל.

*

והנה בספורנו כתב לבאר התפלה שהתפלל אברהם שנית כאשר השכים בבוקר, וזה לשונו, כי חשב לבקש עליהם רחמים אחרי שלא מצא להם זכות בדין ע"כ. והיינו כי תפלתו הראשונה של אברהם היתה שהצדיקים שבתוכם יגינו עליהם, וזהו תביעה בדין. אבל כשראה שאין ביניהם צדיקים להגין, ביקש עליהם כעת רחמים גם כאשר אין הם ראויים, כי הקב"ה רב חסד הוא, מקור הטוב.

וזה מעלה יתירה שיש בתפלת שחרית שתיקן אברהם אבינו ע"ה, ששורש התפלה נתקן על היסוד שלא יסתכל ה' במצבו של האדם אם הוא ראוי לישועה, אלא בכל אופן יושיע ה' בחסד חנם, כעני המבקש בפתח.

להתכלית שהוא רוצה, שיעזרנו ה' על אותו דבר שמבקש רחמים, ואלמלי היה יכול להגיע להתכלית מעצמו, לא היה צורך בתפלתו, וכמו כן אלמלי היה יודע שתפלתו לא תתקבל לא היה צורך בהתפלה. אבל באמת אין הדבר כן, אלא התפלה היא התכלית לעצמו, וממנה מסתבב עוד דבר, הרפואה והישועה שמבקש. והיינו כי שורש התפלה היא, שבשעה זו מתעצם לחקוק בנפשו, כי אין שום דבר מקרה בעולם, והמצב שבו הוא נמצא כעת היא בהשגחה פרטית מאת ה', אשר מאתו לא תצא הרעות, והכל היא במדה ובמשקל א-ל דעות אשר לו נתכנו עלילות, ואין מי בעולם שיוכל להושיעו במצבו רק ה' בעצמו, ועל כן הוא מפיל תחנתו לפניו. וזהו פירושו של 'תפלה' כמבואר בספרים הקדושים (עיין בני יששכר ראש חודש ב-ה) שהיא לשון דביקות וחיבור, מלשון צמיד פתיל (במדבר יט-טו), וכן (בראשית ל-ה) נפתולי אלקים נפתלתי, שבתפלה היא מתעצם ומתחבר עם קונו, להכיר שהוא אדון כל, והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ולכן עצם התפלה היא עבודה, זמן של חיבור ודביקות בקונו, והיא מצות ולעבדו בכל לבבכם.

ובהיות כי בעת התפלה הוא בא להכרה עמוקה שהכל בא לו מהשגחת ה', על כן אז היא זמן בקשת רחמים שישנה ה' את מצבו לטובה. ומכל מקום ה' יעשה הטוב בעיניו (שמואל ב י"ב), אם רואה ה' שבקשתו אינו לטובתו אלא לרעתו, הוא מבטל דעתו לדעת קונו ומקבלו באהבה. וכמו שמצינו בשלמה המלך כשבנה בית המקדש ביקש מה', כל תפלה וכל תחנה וגו', ופרש כפיו אל הבית הזה וגו', ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו (מלכים א ה-ח), ואמר שוב, וגם אל הנכרי וגו' ובא מארץ רחוקה וגו', ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי. וברש"י ובישראל הוא אומר ונתת לאיש ככל דרכיו, לפי שישראל מכיר בהקב"ה ויודע שהיכולת בידו, ואם אין תפלתו נשמעת תולה את הדבר בעצמו ובחטאו, אבל עובד גילולים קורא תגר ואומר בית ששמו הולך לסוף העולם, נתיגעתי לכמה דרכים ובאתי והתפללתי בו, ולא מצאתי בו ממש כשם

אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחיות וכו'. ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט, הוא שנאמר (יט-יז) ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך, למדת שהאחד היה מציל (בבא מציעא פז:) ע"כ. והיינו שהגם שמלאך אחד אינו עושה שתי שליחיות, מכל מקום רפואה והצלה הם שליחות אחד (תוס' שם ד"ה ההוא) ע"כ. ואם כן כאשר ראה אברהם שאותו מלאך שריפא אותו הולך גם כן לסדום, היה לו לפלא, הלא הוא כבר עשה שליחותו במה שריפא אותו, ומה לו לילך להלאה, וכי גם בסדום יש חולה ששולחין מלאך מן השמים לרפאותו. ואם כן היה מכוסה מאברהם מהו מעשיהם של השני המלאכים הללו שהולכים לסדום. אך כאשר גילה ה' לאברהם הפיכת סדום, והמלאך השלישי הולך להפוך את סדום, אז נתברר לו מעצמו כי הליכת המלאך השני שריפא אותו, הולך לסדום להציל את לוט, כי רפואה והצלה הם שליחות אחד, ועל כן לא הוצרך עוד לאברהם לעשות פעולות להצלת לוט, כי כבר הקדימו המלאך להוציאו מתוך ההפכה.

*

אמנם עדיין צריך ביאור, הלא תפלה זו של אברהם שירחם ה' על סדום במדת חסדו וטובו, הרי לא נתקבלה, וכמו שנאמר (יט-כה) ויהפוך ה' את הערים האל ואת כל הככר, ואיך נעשה תפלה זו של אברהם שורש לתקן בזה תפלת שחרית לדורותיו אחריו. ויש ללמוד מזה עומק ענינו של עבודת התפלה, דאיתא בגמרא (תענית ב.) לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם (דברים יא-ג), איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפלה ע"כ. ויש להבין למה נקרא תפלה בשם עבודה, וכי עני המבקש רחמים מחבירו שיושיענו נקרא עבודה, אין זה אלא בקשה, וכמו כן המבקש רחמי שמים, הרי זה בקשה, ולמה קראוה בתואר עבודה, ולעבדו בכל לבבכם.

אמנם הכוונה בזה היא, כי לפי ראות העין יכולים לחשוב, כי התפלה היא רק הכשר כדי שיגיע

שאינ ממש בעבודת גילולים, לפיכך ככל אשר יקרא אליך הנכרי, אבל ישראל אם אתה רואה שהוא משחית בממונו את חבירו אל תתן לו ע"כ.

ואם כן התפלה היא תועלת להאדם בכל אופן, אם תתקבל תפלתו בודאי טוב, אבל גם אם יכיר ה' שבקשתו אינו לטובתו, ומונע אותה ה' ממנו, מכל מקום תפלתו הועיל שמקבל אותה באהבה, כי בעצמותו בתפלתו שהכל הוא מה', הוא משיג שמאתו לא תצא הרעות, ומצבו שנמצא בו היא לטובתו האמיתית. ולכן התקין אברהם תפלת שחרית, באותה תפלה שלא נענה עליה, להכיר שתפלה היא עבודה בלב לפני עצמה, ואין נפקא מינה אם תפלתו תהא נענה, אלא עצם דביקותו בתפלה להשיג שהכל בא מהשגחה העליונה זהו המכוון של התפלה.

*

אך באמת גם תפלה זו של אברהם בסדום נענה, ובהקדם לבאר מה שאמר הכתוב (יה-יז) 'וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה וגו', כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו', 'למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו. וברש"י פירש כך הוא מצוה לבניו, שמרו דרך ה', כדי שיביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו ע"כ. ולכאורה הרי אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס (אבות א-ג). ונראה דהנה ברמב"ן כתב דתכלית ההודעה לאברהם היתה שיתפלל אברהם עליהם. ולכאורה הלא ידע ה' כי אין צדיקים בסדום, ולא יועיל תפלתו של אברהם.

ויש לומר דאיתא בגמרא (בבא קמא צב.) מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך

לאותו דבר הוא נענה תחילה, אמר ליה וכו', ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו וגו' (כ-ז), וכתוב 'וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו' (כא-א) [מדלא כתיב ויפקוד את שרה, וכתוב פקד, משמע פקד כבר תחילה לאבימלך], כאשר אמר אברהם אל אבימלך ע"כ. הנה לא אמרו דהמתפלל בעד חבירו הוא נענה יחד עם חבירו, אלא הוא נענה תחלה, שעבור זכות תפלתו על אחרים הוא עצמו נענה באותו דבר. והיינו שגם כאשר תפלתו על חבירו לא נתקבלה, וחבירו לא נענה, מכל מקום הוא נענה כבר מתחלה, וכאשר עומד להתפלל, מה שנוגע לעצמו כבר נענה. לכן אברהם שהתפלל על אנשי סדום, וביקש רחמים שהצדיקים יגינו על עירם, ושוב ביקש רחמים שגם כאשר אינם ראויים בדין יתעורר עליהם מדת הרחמים, הוא נענה בזה תחלה, שהנוגע לבניו אחריו, יענה אותם ה' כתפלתו של אברהם. ולכן רצה ה' להודיע הפיכת סדום לאברהם כדי שיתפלל, ואם כי לא יועיל לאנשי סדום, מכל מקום הוא נענה תחלה ויועיל זאת לבניו אחריו.

וזהו שאמר ה', המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, הלא יש תועלת רב שאודיענו כדי שיתפלל, ואם כי לא יועיל התפלה לאנשי סדום, מכל מקום אברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום, והמתפלל בעד חבירו הוא נענה תחלה, ויועיל תפלתו לבניו אחריו שיהיו נענים. וזהו שסיים ה' שתכלית ההודעה לאברהם הוא, 'למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר', מה שמדבר ומתפלל אברהם על אנשי סדום, 'עליו', יביא ה' אותו עליו, כי הוא נענה תחלה. – וזהו מוסר השכל על כל המתפלל על אחרים, אם כי מצבו של חבירו לא ישתנה ולא יועיל עליו תפלתו, מכל מקום הוא נענה תחלה, ומרויח בכל תפלה על אחרים.

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' צבי טענענבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות	מוה"ר ר' שמשון קנאפפלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות	מוה"ר ר' שלמה יוסף נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' משה נפתלי טענענבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למזל טוב
---	--	--	--